

УДК 504:338:141.72

КАРПЕНКО К.І.,

доктор філософських наук, професор кафедри філософії,
Харківський національний медичний університет,
(Харків, Україна) E-mail: katelyna.karpenko@ukr.net

ХАГЕНГРУБЕР РУТ,

доктор філософії, професор, директор навчально-дослідного
відділу «Жінки в історії філософії та науки»,
Падерборнський університет, Німеччина
(Paderborn, Germany) E-mail: ruth.hagengruber@uni-paderborn.de

ВЗАЄМОВПЛИВ ЕКОНОМІКИ ТА ЕКОЛОГІЇ У ФЕМІНІСТСЬКОМУ ДИСКУРСІ

Некритичне сприйняття якісно нової екологічної ситуації перш за все є наслідком стереотипів про невичерпність природних ресурсів, але не меншу загрозу становлять гендерні стереотипи, які, зумовлюючи характер взаємодії природи та людини, суттєво гальмують вирішення екологічних та економічних проблеми. Феміністський погляд на взаємозв'язок економіки и екології включає вимогу фундаментальних структурних трансформаційних змін поточної неоліберальної, ексклюзивної моделі розвитку, яка увічніює нерівність, владу багатих і несправедливий розподіл природних ресурсів як між країнами, усередині країн, так і між чоловіками і жінками. Він кидає виклик існуючій парадигмі безпеки.

***Ключові слова:** екологія, фемінізм, економіка, екофемінізм, сталий розвиток, екологічна криза, гендерна рівність, суспільство ризику.*

Актуальність теми. В умовах сучасних трансформаційних процесів привертають до себе увагу економічні та екологічні протиріччя, а також пошуки адекватних шляхів їх розв'язання. В епілозі до книги «Історія західного мислення» Ричард Тарнас пише: «Людина західної традиції – це вічно бентежний герой-чоловік, прометеївського типу бунтар, що постійно домагається для себе волі й дії, що постійно рветься відокремитися як у фізичному, так й у метафізичному планах від своєї першооснови (природи – К.К.), що його породила, і підкорити її собі» [4, с. 375]. Він називає кризу сучасної цивілізації чоловічою кризою й висловлює переконання, що «вже зараз назріває її розв'язання у величезній хвилі жіночого начала, що сколихнуло нашу культуру» [4, с. 375-376]. Отже, актуальним є осмислення специфіки феміністської точки зору щодо кризових ситуацій у економіці та екології.

Постановка проблеми. Наприкінці ХХ ст. американська дослідниця Дж. Нельсон зазначала: «Сучасна теорія економіки приділяє мало уваги природному середовищу та роботі жінок» [12, с. 155]. Сьогодні ситуація змінилася. Безумовно, дослідження про жінок як робочу силу та про екологічну економіку і ресурсозбереження займають вагоме місце у сучасному науковому дискурсі, але розгляд їх співвідношення й до цих пір не став центральною

темою в жодному з цих досліджень. Така постановка проблеми артикулюється саме в царині соціальної філософії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Визнаний фахівець з дослідження суспільних ризиків У. Бек пов'язує вирішення екологічної кризи з встановленням гендерної справедливості [1, с. 147]. Дійсно, некритичне сприйняття якісно нової екологічної ситуації перш за все є наслідком стереотипів про невичерпність природних ресурсів, але не меншу загрозу становлять гендерні стереотипи, які, зумовлюючи характер взаємодії природи та людини, суттєво гальмують вирішення екологічних та економічних проблеми.

Теоретики фемінізму повсюдно шукали таке поняття статі, що протистоїть статі біологічній. І до кінця сімдесятих років минулого століття знайшли його в побічному значенні англійського слова *gender*, яке уживається і як рід (у граматиці), і як стать. Так гендер став у фемінізмі основним поняттям, що позначає соціальну стать. З погляду гендерної концепції, причина суспільної нерівності статей лежить не в біологічних відмінностях між ними, а в соціально-економічних ролях, що їм приписуються. Про результати такого розподілу ролей красномовно сказала в книзі “Діалектика статі” провідний теоретик американського радикального фемінізму 70-х років С.Файєрстоун: «Якщо природа зробила жінку відмінною від чоловіка, то суспільство зробило її відмінною від людини» [8, с.16].

Зрощений в такому культурному кліматі німецький теоретичний фемінізм сформувався переважно як фемінізм екологічний (екофемінізм). Він базується на розгляді таких протилежностей сучасного суспільства, як природне-штучне (технічне, владне, політичне), а також природне-культурне. Обговорюючи основне для будь-якого феміністського дослідження зіставлення матриархату і патріархату, останній розглядається як пануюча суспільна сила, направлена на оволодіння природою, капіталом, владою, чужими народами і територіями, як войовнича цивілізація, від «ярма» якої перш за все страждають жінки. Причому дослідження фемінного начала відбувається тут не в традиційному («друга стать») вимірюванні, а занурено перш за все в світ економіки («друга економіка» як пригнічувана патріархатом і одночасно перспективна форма соціально-економічного устрою, в якій відсутні умови для панування, у тому числі і панування над природою). Ставлення до природи в такій економіці не повинне бути експлуататорським.

Патріархат, згідно з логікою німецького фемінізму, організує війну проти природи і проти жінки. Функцію панування патріархат реалізує через посередництво техніки і технології, кінець кінцем патріархат рухається до втілення технологічного ідеалу прогресу. Патріархальна роль чоловіка – це роль Одисея, воїна, дослідника. Техніка витісняє жінку з влади і процесу ухвалення рішень, базуючись на тому, що чоловік має перевагу досвіду (у плані діяльності за межами приватної сфери). Так, з погляду німецьких феміністських теоретиків, утілює себе стародавня мрія чоловіків створювати життя без жінок, які повинні відігравати тільки підлеглу роль.

Німецька феміністська традиція розкриває раціонально-культурні «коди» патріархату, стверджуючи, що всі філософи Заходу і Сходу завжди шукали надійність «по той бік» природного світу життя: у пануванні ідей або в нірвані. «Чоловік, – як вважає теоретик екофемінізму Ангеліка Кребс, – ідентифікує себе з далечінню, з трансцендентним. Світ духу обіцяє нові надії, зокрема безсмертя духу, якого матриархат ніколи не обіцяв» [10, с.124]. Таке трактування патріархату для Німеччини, з її традиціями раціональної «апології духу», виглядає вельми органічно. Жіночий емоційний досвід, таємнича влада жінки над життям не відповідають ідеалу чоловічої раціональності і змушують чоловічу свідомість поставати проти непередбаченості природи, яку втілює жіноче начало. Цікаво, що на початку XXI століття А. Кребс стала однією із співзасновниць Європейської філософської спілки з вивчення емоцій [7].

Патріархат з позицій німецької феміністської ідеології – це витіснені страхи і розчарування. Такий підхід наочно ілюструє, що загальна пізнавальна схема феміністських теоретиків, яка вкорінена у філософії і психоаналізі, залишається для німецьких авторів такою ж непорушною, як і для їх європейських колег в інших країнах. Необхідність глобалізації сучасних феміністських розробок нині тут пояснюється ще й тим, що сьогодні патріархат концентрується перш за все в стратегіях інтернаціоналізації технологій, науки і капіталів.

Важливо підкреслити, що феміністський проект звільнення від патріархальної домінанти так і залишився б тільки проектом, якби він протистояв об'єктивній логіці розвитку суспільства в третьому тисячолітті. Проте нині він розвивається в унісон з загальною цивілізаційною логікою: соціум створює все більше умов для звільнення жінки від рутини домашніх обов'язків і створення для неї реальних передумов вільного вибору життєвого стилю. Масова свідомість в цій ситуації, розвиваючись за законами власної внутрішньої логіки теж поступово змінюється, демонструючи, що органічною частиною в стратегії і тактиці світової постіндустріальної, чи інформаційної спільноти XXI сторіччя є не боротьба, а реальна рівність і співпраця чоловіків і жінок. Невипадково У. Бек пов'язує детрадиціоналізацію індустріально-суспільних форм життя (іншого модерну) з «вивільненням від жіночої та чоловічої ролі» [1, с. 173]. Д. Белл однією з суттєвих ознак постіндустріальної епохи називає егалітаризм, який охоплює не лише «еліту знання», а й економіку, і політику [2, с.231], а Ф. Фукуяма, аналізуючи прояви «великого розриву» між цивілізаційними й ціннісними можливостями, що супроводжує розвиток інформаційного суспільства, звертає увагу на «особливу роль жінок» [5, с. 132-157].

Мета статті полягає у визначенні специфіки феміністської точки зору щодо взаємозалежності економічних та екологічних стратегій розвитку суспільства; у з'ясуванні філософських основ опору економічного мислення щодо феміністських і екологічних проблем; у дослідженні способів, за допомогою яких феміністська критика впливає на екологічну економіку.

Виклад основного матеріалу. Питання полягає зовсім не в тому, що жінки недостатньо активно формулюють свої екологічні вимоги, і не в тому, що

про участь жінок у вирішенні екологічних проблем не знають, а в тому, що необхідність цього принципово не помічають через найзагальнішу соціально-культурну установку та економічну реальність. У цьому контексті непереконливо лунають заклики до підсилення мотивації жінок до участі у обговоренні найважливіших екологічних проблем. Питання полягає в тому, чи існує реальний простір, у якому могли б бути артикульованими й почутими жіночі домагання значущості у прийнятті рішень щодо екологічних та економічних проблем.

Феміністські теоретичні дослідження забезпечили загальні підходи до економічних питань, які спираються на такі цінності, як співробітництво, співпереживання та турботу, що впливають з реляційного, а не ієрархічного погляду на світ. Вони рекомендують зосереджувати увагу у першу чергу на процесі, а не на кінцевому результаті. Феміністський погляд на проблему базується на вірі в те, що соціальні зміни починається з особистісної трансформації, а тому приділяють увагу інтуїції, спонтанності та індивідуальним виявленням творчості.

Відомі екофеміністки К. Стархок [16] і В. Плюмвуд [13] схильні вважати етику і духовні перетворення достатніми інструментами для позитивних екологічних змін, в той час як М. Майєс [11] і В. Салех [14] ставлять під сумнів усю глобальну економічну систему. Вони наполягають, що розвиток технології в капіталістичному патріархальному суспільстві не призначений для того, щоб зробити людей щасливішими, а, навпаки, він дозволяє накопичувати прибутки й поглиблює експлуатацію та соціальну нерівність. Ними доведено, що індустріалізація і технологічне лідерство підсилюють експлуатацію маргінальних класів у суспільстві. Особливе занепокоєння вони висловлюють стосовно біотехнологій, які призначені для управління репродуктивною здатністю жінок. За їх допомогою, вважають феміністки, принижується людська гідність жінок.

Разом з тим, не слід забувати, що переваги і недоліки нових технологій залежать від характеру їх застосування, їх доступності для всіх людей і впливу на суспільні відносини, а тому до них неможливо ставитися однозначно позитивно, або однозначно негативно. Вони відіграють важливу роль у трансформації характеру зайнятості жінок, забезпечуючи збільшення обсягу вільного часу та матеріальних ресурсів.

Глобальне дослідження Thomson Reuters в 2014 році показало, що компанії, в штаті яких немає жодної жінки мали гірші показники [15]. Звичайно, тут важливо вірно розуміти причинно-наслідкові зв'язки: механічне включення жінок в ради директорів не покращує продуктивність виробництва. Раціональна політика управління людським капіталом призводить до того, що на ці посади призначають найбільш гідних кандидатів. У свою чергу, присутність жінок в керівних органах компаній і держав, як правило, означає, що, принаймні, деякі елементи такої політики в організації присутні.

У строгому економічному сенсі людина – це засіб виробництва, і гендерна рівність означає більш ефективну конкуренцію на ринку праці. Феміністський дискурс торкається ідеї статевого структурування економічної

діяльності та природокористування, які можуть поставити обмеження на економічну експансію.

Згідно з недавнім звітом McKinsey & Co, рівність чоловіків і жінок до 2025 року може збільшити глобальний ВВП на 26%, або на \$ 28 трильйонів доларів. В даний час жінки генерують тільки 37% світового ВВП, незважаючи на те, що вони складають половину населення. Американський економіст інвестиційного банку Goldman Sachs підрахував, що ліквідація гендерного розриву в США збільшить ВВП країни на 9% [6].

Коли жінки мають рівні з чоловіками можливості (не формально, а по суті справи), це збільшує кількість кваліфікованих працівників в економіці і посилює конкуренцію на ключових позиціях. Конкуренція на ринку праці, в свою чергу, означає краще співвідношення ціни і якості роботи, і, таким чином, дає роботодавцю можливість інвестувати, створювати нові робочі місця, забезпечувати подальше економічне зростання.

Насправді, єдина причина, з якої традиційний образ жінки мав менше можливостей відігравати ключову роль в економічному і соціальному житті, пов'язана з необхідністю народження великого числа дітей. Суспільство з низьким рівнем економіки не мало стимулів вкладати гроші в освіту жінок. Урбанізація, розвиток медичних технологій і засобів виробництва, в тому числі в найбільш трудомістких секторах, таких як сільське господарство, зменшили потребу у великій кількості некваліфікованих робітників, яких історично забезпечували багатодітні сім'ї. Таким чином, звужилося коло архаїчних економічних передумов, що спричиняли гендерну нерівність.

Для досягнення сталого розвитку, що, у свою чергу, передбачає створення «гендернозбалансованого світу», необхідно підвищувати інформованість населення, надаючи чоловікам і жінкам, юнакам і дівчатам повну інформацію про зв'язки між усталеними моделями виробництва і споживання (енергія, вода, біологічні ресурси), враховуючи їх різні інтереси і знання, ресурси і установки щодо навколишнього середовища. Велике значення має також прискорене просування і розвиток обґрунтованих і рентабельних (в плані охорони навколишнього середовища) технологій і методів. Слід сприяти їх широкому використанню чоловіками і жінками за допомогою введення економічних стимулів.

Значущою метою є рівне представництво чоловіків і жінок у прийнятті та просуванні інноваційних гендерночутливих рішень, метою яких є збереження та/або відновлення біологічного різноманіття екосистем на всіх рівнях економічного розвитку. Усі проекти та заходи, спрямовані на збереження та відновлення біологічного різноманіття, мають брати до уваги розбіжність досвіду чоловіків і жінок в їх взаємодії з навколишнім середовищем і аналізувати наслідки реалізації проектів та заходів для обох статей. «Чоловіки і жінки повинні розділяти право і відповідальність у визначенні пріоритетів та знаходженні рішень, враховуючи наслідки впливів, які будуть відбиватися на погіршенні стану навколишнього середовища, на житті сучасних і майбутніх поколінь» [3, с. 78].

Японський екофемініст Каїтаро Моріта показує, що причиною парникового ефекту, відповідно й глобального потепління, є не гендернонейтральна зона економіки, а виробнича сфера, яка ідентифікується передусім з чоловіками. Врахування гендерних факторів глобального потепління, з екофеміністичної матеріалістичної точки зору, змінює традиційні уявлення про мужність на жіночність [9]. Зокрема, в ході проведення гендерного аналізу взаємодій з навколишнім середовищем встановлено, що традиційні погляди на мужність можуть привести до того, що чоловіки неохоче погодяться із здійсненням на практиці підходів, щадних щодо навколишнього середовища, наприклад, пов'язаних з використанням автотранспорту або знешкодження забруднюючих речовин [9]. Оскільки жінки частіше користуються громадським транспортом, ніж чоловіки, у них є практичні знання, що стосуються зручності графіків і маршрутів, і, отже, їх доцільно залучати до планування і перегляду системи громадського транспорту. Участь чоловіків і жінок у вирішенні проблем, пов'язаних з навколишнім середовищем, у розробці і здійсненні програм і проєктів для досягнення сталого розвитку гарантує підтримку і співпрацю, підвищує можливості досягнення запланованих цілей і забезпечення довгострокового впливу.

Підвищення дієвості здійснюваних стратегій спирається на досвід та ґрунтовні знання обох груп населення. Гендерний аналіз (вимірювання) передбачає включення гендерноспецифічних і гендерночутливих показників. Облік сприйняття природних явищ особами обох статей, характер ставлення до навколишнього середовища, стиль і стратегії освітньої практики відповідно до біологічної та соціально-культурної обумовленості побуту індивіда сприяє задоволенню життєво важливих особистих і соціальних потреб гендерних груп.

Жінки володіють потенціалом, значущим не тільки для них самих, але і для всього суспільства в цілому, хоча цей потенціал є маргіналізованим. На думку австралійського філософа В. Пльумвуд, однією з перешкод, яка стоїть на шляху його реалізації, є *існуюча раціональність* — спосіб мислення, який сам по собі є маскуліним [13]. Враховуючи його домінування, можна усвідомити необхідність прагнення до нових способів трансляції соціального досвіду, до його обговорення в вербальній або письмовій формі, бо ігнорування цілісності людини як єдності чоловічого і жіночого в людському індивіді призводить до кризових наслідків. У цьому сенсі причиною сучасного екологічного стану є «холодний» і «розсудливий» стиль патріархального суспільства, на це досить переконливо вказали вже Горкхаймер і Адорно в «Діалектиці Просвітництва». Гіперчоловічий етос примушує чоловіка приховувати свої тривоги та страхи, бо вони не асоціюються зі стереотипом «чоловіка». А постійне пригнічення значно редукує почуття.

Висновки. Здійснене дослідження феміністичного дискурсу щодо взаємозумовленості економіки та екології приводить до висновку, що досягнення гендерної рівності в економічному плані вигідно для суспільного розвитку, а тому в нього необхідно інвестувати кошти. Наприклад, шляхом створення рівних можливостей для отримання освіти, сприяння справедливому розподілу зусиль по догляду за дитиною між чоловіками і жінками, сприяння

забезпеченню рівних можливостей для розвитку кар'єри, в тому числі місць, зарезервованих в корпоративному і державному управлінні. Феміністський погляд на взаємозв'язок економіки и екології включає вимогу фундаментальних структурних і трансформаційних змін поточної неоліберальної, ексклюзивної моделі розвитку, яка увічнює нерівність, владу багатих і несправедливий розподіл природних ресурсів як між країнами, усередині країн, так і між чоловіками і жінками. Він кидає виклик існуючій парадигмі безпеки, яка збільшує інвестиції в військово-промисловий комплекс, що сприяє загостренню конфліктів між країнами і всередині країн.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бек, Ульрих. Общество риска. На пути к другому модерну / Ульрих Бек Пер. с нем. В.Седельника и Н.Федоровой; Послесл. А. Филиппова. – М.: Прогресс-Традиция, 2000. – 384 с.
2. Белл Д. Прихід постіндустріального суспільства // Сучасна зарубіжна соціальна філософія. Течії і напрями. Хрестоматія: Навч. посібник / Упорядники: Лях, В. В., Пазенок В. С. – К.: Ваклер, 1996. – С. 194–251.
3. Карпенко К.І. Глобалізація та екофеміністична критика патріархального домінування / К. І. Карпенко // Сучасне українське суспільство у вимірах глобалізації і євроінтеграції. Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю. – Запоріжжя, – 2013. – С.77-80.
4. Тарнас Р. История западного мышления / Пер. с англ. Т.А. Азаркович. – М.: КРОН-ПРЕСС, 1995. – 448 с.
5. Фукуяма Ф. Великий разрыв./ Ф. Фукуяма; пер.с англ. под общ. ред. А. В, Александровой. - М.: ООО „Издательство АСТ”, 2003. – 474 с.
6. Building gender balanced business [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://20-first.com/>
7. European Philosophical Society for the Study of Emotions <http://navotnaor.wix.com/epsse>.
8. Firestone, Shulamith. The Dialectic of Sex. London: Women Press, 1989. – 278p.
9. Keitaro Morita. Ecological Reflection Begets Ecological Identity Begets Ecological Reflexivity [Електронний ресурс] / Morita Keitaro. – Режим доступу: http://h10.cgpublisher.com/proposals/289/index_html#author-0
10. Krebs, Angelika. Ethics of Nature: A Map. With a Foreground by Bernard Williams. – Berlin; New York: de Gruyter, 1999. – 164 p.
11. Mies, Maria. Patriarchy and Accumulation on World Scale. – London: Zed Press, 1996. – 221 p.
12. Nelson, Julie A. Feminism, Ecology, and the Philosophy of Economics. – Ecological Economics. – № 20, 1997. – PP. 155-162.
13. Plumwood Val. Ecofeminism: Toward Global Justice and Planetary Health. Feminism and Ecofeminism: Beyond the Dualistic Assumptions of Women, Men and Nature // Democracy & Nature. 2001. Vol. 2. No 2. (Issue 4.) – P.36 - 52.
14. Salleh, Ariel. Ecofeminism as Politics: Nature, Marks and the Postmodern. London: Zed Books, 2007. – 248 p.
15. Seven Ways We Can Promote Gender Equality / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.linkedin.com/pulse/7-ways-we-can-promote-gender-equality-joe-keefe>

16. Starhawk C. Power, Authority and Mystery: Ecofeminism and Earth-based Spirituality. In Irene Diamond and Gloria Feman Orenstein (eds), *Reweaving the World*, Sierra Club Books, San Francisco, 1999. – P. 47-63.

REFERENCES

1. Beck, Ulrich. *Risk Society. On the way to another modern* / Ulrich Beck. – Transl. from German: V.Sedelnik and N.Fedorova; Afterword. A. Filippov. - М.: Progress-Tradition, 2000. -384 p.
2. Bell D. The coming post-industrial society // *Modern foreign social philosophy. Trends and directions. Reader: Training. user* / Compiled by: Lyakhov, V., Pazenok VS - К.: Vakler, 1996. - P. 194-251.
3. Karpenko K.I. Globalization and ecofeminist criticism of patriarchal domination / K. I. Karpenko // *Modern Ukrainian society in the dimensions of globalization and European integration. Materials of the All-Ukrainian scientific-practical conference with international participation.* – Zaporozhe. – – 2013. – P.77-80.
4. Tarnas R. *The History of Western Thinking* / Tr. from English. T.A. Azarkovych. - М.: Kronn Press, 1995. - – 448 p.
5. Fukuyama F. *The Great Disruption* / F. Fukuyama / Tr. from English, Ed. A., Aleksandrovoy. - М.: ООО "Publishing AST", 2003. - 474 p.
6. Building gender balanced business [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://20-first.com/>
7. European Philosophical Society for the Study of Emotions <http://navotnaor.wix.com/epsse>.
8. Firestone, Shulamith. *The Dialectic of Sex*. London: Women Press, 1989. – 278p.
9. Keitaro Morita. Ecological Reflection Begets Ecological Identity Begets Ecological Reflexivity [Електронний ресурс] / Morita Keitaro. – Режим доступу: <http://h10.cgpublisher.com/proposals/289/index.html#author-0>
10. Krebs, Angelika. *Ethics of Nature: A Map. With a Foreground by Bernard Williams*. – Berlin; New York: de Gruyter, 1999. – 164 p.
11. Mies, Maria. *Patriarchy and Accumulation on World Scale*. – London: Zed Press, 1996. – 221 p.
12. Nelson, Julie A. *Feminism, Ecology, and the Philosophy of Economics*. – *Ecological Economics*. – № 20, 1997. – PP. 155-162.
13. Plumwood Val. *Ecofeminism: Toward Global Justice and Planetary Health. Feminism and Ecofeminism: Beyond the Dualistic Assumptions of Women, Men and Nature // Democracy & Nature*. 2001. Vol. 2. No 2. (Issue 4.) – P.36 - 52.
14. Salleh, Ariel. *Ecofeminism as Politics: Nature, Marks and the Postmodern*. London: Zed Books, 2007. – 248 p.
15. Seven Ways We Can Promote Gender Equality / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.linkedin.com/pulse/7-ways-we-can-promote-gender-equality-joe-keefe>
16. Starhawk C. Power, Authority and Mystery: Ecofeminism and Earth-based Spirituality. In Irene Diamond and Gloria Feman Orenstein (eds), *Reweaving the World*, Sierra Club Books, San Francisco, 1999. – P. 47-63.

КАРПЕНКО К.И. – доктор философских наук, профессор кафедры философии,
Харьковский национальный медицинский университет
(Харьков, Украина) E-mail: gez.2007@ukr.net

ХАГЕНГРУБЕР, РУТ - доктор философии, профессор, директор учебно-исследовательского отдела «Женщины в истории философии и науки», Университет Падерборна, Германия

(Paderborn, Germany) E-mail ruth.hagengruber@uni-paderborn.de

ВЗАИМОВЛИЯНИЕ ЭКОНОМИКИ И ЭКОЛОГИИ В ФЕМИНИСТСКОМ ДИКУРСЕ

В статье анализируется не критическое восприятие качественно новой экологической ситуации, которая прежде всего является следствием стереотипов о неисчерпаемости природных ресурсов. Но не меньшую угрозу представляют гендерные стереотипы, которые, определяя характер взаимодействия природы и человека, существенно тормозят решение экологических и экономических проблем. Феминистский взгляд на взаимосвязь экономики и экологии включает требование фундаментальных структурных трансформационных изменений текущей неолиберальной, эксклюзивной модели развития, которая увековечивает неравенство, власть имущих и несправедливое распределение природных ресурсов как между странами, внутри стран, так и между мужчинами и женщинами. Он бросает вызов существующей парадигме безопасности.

Ключевые слова: экология, феминизм, экономика, экофеминизм, устойчивое развитие, экологический кризис, гендерное равенство, общество риска.

KARPENKO, KATERYNA, Doctor of Philosophy Science, Professor of the Department of Philosophy, Kharkiv National Medical University

(Kharkiv, Ukraine) E-mail: gez.2007@ukr.net

HAGENGRUBER, RUTH, Doctor of Philosophy Science, Professor, Director of the Education and Research Department "Women in the history of philosophy and science", University of Paderborn, Germany

(Paderborn, Germany) E-mail: ruth.hagengruber@uni-paderborn.de

INTERFERENCE OF ECONOMY AND ECOLOGY IN THE FEMINIST DICOURSE

In the paper it is analyzed the uncritical perception of the qualitatively new environmental situation, which is primarily a consequence of stereotypes about inexhaustible natural resources. But no less of the threats are gender stereotypes that causing the nature of interaction between nature and man, substantially inhibit the resolving of the environmental and economic problems. Feminist perspective on the relationship of ecology and economy includes a requirement of fundamental structural transformation changes of the current neo-liberal, exclusive development model that perpetuates inequality, power and unfair distribution of natural resources as between countries, within countries and between men and women. It challenges the current paradigm of security.

Keywords: ecology, feminism, economy, ecofeminism, sustainable development, environmental crisis, gender equality, risk society.

Стаття надійшла до редколегії 10.03.16 р.

Рекомендовано до друку 15.03.16 р.